

8.3. Důkazní prostředky

Jak již bylo zmíněno výše, důkazními prostředky je třeba v souladu s § 125 o. s. ř. rozumět všechny prostředky, kterými je možné zjistit stav věci. Občanský soudní řád pak navíc obsahuje demonstrativní výčet důkazních prostředků, které následně blíže specifikuje a stanovuje způsob jejich provedení (viz výše). Jedná se o:

- výslech svědků,
- odborné vyjádření,
- znalecký posudek,
- zprávy a vyjádření orgánů, fyzických a právnických osob,
- notářské nebo exekutorské zápisy a jiné listiny,
- ohledání a
- výslech účastníků.

Ve sporech mezi lékařem a pacientem platí obecná úprava obsažená v občanském soudním řádu, tedy výčet důkazních prostředků a způsoby jejich provedení bude shodný, jako v každém jiném případě. Mezi základní důkazní prostředky, které jsou ve sporném řízení mezi lékařem a pacientem prováděny, se řadí výslech svědků, výslech účastníků a listiny. Důkazním prostředkem je rovněž audio či videozáznam průběhu lékařského vyšetření nebo poučení pacienta. S ohledem na povahu vztahu lékaře a pacienta, resp. s ohledem na povahu předmětu daného vztahu, kterým je poskytování zdravotní péče, což je činnost vysoce odborná a pro laika velmi obtížně uchopitelná, je vhodné se blíže věnovat způsobům, jakými soud získává informace o relevantních odborných skutečnostech, vztahujících se k předmětu daného právního vztahu.

8.3.1. Důkazní prostředky sloužící k osvětlení skutečností vyžadujících odborné znalosti

Ve sporech mezi lékařem a pacientem je mnohdy nezbytné odpovědět na skutkové otázky, jejichž řešení nemůže být pro svou odbornou povahu ponecháno volné úvaze soudce, který je v odpovídající profesní oblasti laikem. V takových případech pak rozhodnutí závisí na aplikaci znalostí, které soud často nemá a ani není možné spravedlivě požadovat, aby je měl. Již V. Hora k tomu uváděl, že „Soudce má zjistiti, proniknouti a posouditi celý skutkový stav; ale k tomu se mu nedostává namnoze potřebných odborných vědomostí.

Zůstaly by tudíž mnohé důležité skutečnosti soudci buď vůbec neznány nebo by jim nebyly úplně a správně objasněny.³⁴¹ Řešení takových otázek má být svěřeno osobě, která má odborné znalosti v odpovídajícím oboru – znalci, aby ten „[...] svým odborným posudkem skutkový stav věci objasnil, látku, která tu je, ale zůstala by snad soudci utajena, najevo vynesl a soudu předložil.“³⁴² Důkaz znalcem je však přípustný pouze ohledně těch skutečností, které jsou k tomu svou povahou způsobilé.³⁴³ Mezi skutečnosti, které mohou být v řízení posuzovány znalcem, není možné zařadit právo, neboť to se v souladu se zásadou *iura novit curia* nedokazuje a jeho znalost je povinností soudu. Co však může být předmětem znaleckého zkoumání, je právo cizozemské.³⁴⁴ „Znalecký posudek je velmi specifickým prostředkem, kterak se domoci skutkových poznatků a důkazů během civilního sporu před českým soudem. Znalci do značené míry doplňují důkazní aktivitu soudu i účastníků tím, že ‚svévolně‘ zjišťují a zajišťují skutečnosti a důkazy důležité pro rozhodnutí ve věci.“³⁴⁵

Nicméně přibrání znalce není jediným postupem, jaký lze v dané situaci využít. V případě, kdy rozhodnutí závisí na posouzení skutečností, k nimž je třeba odborných znalostí, má soud podle § 127 odst. 1 o. s. ř. dvě možnosti – 1) vyžádat si odborné vyjádření, nebo 2) pokud je pro složitost posuzované otázky takový postup nevhodný (nebo pokud tu je pochybnost o správnosti odborného vyjádření), ustanovit znalce.

8.3.1.1. Odborné vyjádření

Odborné vyjádření je první důkazním prostředkem sloužícím k objasnění odborně složitých skutkových otázek. Jeho použití je zakotveno v § 127 odst. 1 o. s. ř.: *Závisí-li rozhodnutí na posouzení skutečností, k nimž je třeba odborných znalostí, vyžádá soud u orgánu veřejné moci odborné vyjádření. Jestliže pro složitost posuzované otázky takový postup není postačující nebo je-li pochybnost o správnosti podaného odborného vyjádření, ustanoví soud znalce.* Odborné vyjádření má tedy být vyžadováno pouze v jednodušších

³⁴¹ HORA 2010: c. d., s. 354.

³⁴² Tamtéž, s. 354.

³⁴³ Srov. KEANE, GRIFFITHS; McKEOWN 2010: c. d., s. 525. „The opinion evidence of an expert is only admissible on a matter calling for expertise.“

³⁴⁴ Tamtéž, s. 526.

³⁴⁵ SVOBODA 2009a: c. d., s. 85.

případech, které svou náročností nevyžadují pořízení drahého a na přípravu časově náročného znaleckého posudku. Odborné vyjádření, jako výsledek činnosti orgánu veřejné správy, je v důsledku absence bližší právní úpravy vydáváno v režimu správního řádu.³⁴⁶ I přestože uvedený předpis neobsahuje výslovné zakotvení správněprocesního institutu odborného vyjádření, řadí mezi činnosti uvedené v části čtvrté vyjádření. Správní řád pak v § 154 an. stanovuje procesní režim vydávání vyjádření, který je uplatnitelný i na odborné vyjádření, jak je toto obsaženo v § 127 odst. 1 o. s. ř. Ve sporech mezi lékařem a pacientem je odborné vyjádření použitelné spíše okrajově. Jako vhodný nástroj k získávání odborných poznatků je však možné jej použít například k získání informací vztahujících se k povaze a účinkům léčivého přípravku, je-li ze strany pacienta uplatňován nárok na náhradu újmy na zdraví podle § 2936 ObčZ (například co do informací o četnosti nežádoucích účinků z farmakovigilančních hlášení).

Odborné vyjádření je však mnohem zajímavější z teoretického hlediska. Jak je totiž patrné, má v jistém smyslu privilegované postavení vůči znaleckému posudku, který má být použit pouze v případě, kdy to vyžaduje složitost řešené otázky. Toto privilegované postavení získalo odborné vyjádření novelou občanského soudního řádu, provedenou zákonem č. 218/2011 Sb., kterým se mění zákon č. 549/1991 Sb., o soudních poplatcích, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony. Zmíněnou novelou zákonodárce favorizoval jeden důkazní prostředek oproti jinému, což v řízení, které je ovládáno dispoziční autonomií jeho účastníků, nepůsobí jako citlivé řešení. Původní záměr zákonodárce stran odborného vyjádření (tedy před předmětnou novelou) výstižně shrnují autoři komentáře k občanskému soudnímu řádu: „V každém případě postup podle § 127 odst. 4 by měl být volen jen tam, kde nejsou vůbec žádné pochybnosti o správnosti potvrzení či vyjádření, a to za splnění předpokladu, že pominutí znaleckého dokazování bude přínosem z hlediska hospodárnosti řízení.“³⁴⁷ Je patrné, že před účinností novely mělo odborné vyjádření spíše podružný charakter a důležitost, kdežto nyní je zcela uměle privilegováno. S tímto problémem se navíc pojí otázka, jakým způso-

³⁴⁶ Zákon č. 500/2004 Sb., správní řád, ve znění pozdějších předpisů (dál jen „správní řád“).

³⁴⁷ DRÁPAL, BUREŠ 2009: c. d., s. 894.

bem bude řešen rozpor mezi odborným vyjádřením a znaleckým posudkem, tedy jaký je jejich vzájemný vztah.

Z § 127 odst. 1 o. s. ř. plyne, že znalecký posudek je v podstatě kvalifikovaným odborným vyjádřením, a jako takový má přijít do úvahy za situace, kdy nebude možné použít zákonodárcem privilegovaný důkazní prostředek. Tedy z logiky předmětného ustanovení nemůže nastat situace, kdy bude vedle sebe jak odborné vyjádření, tak znalecký posudek nařízený soudem. Nicméně je možné, že taková situace nastane například v případě, kdy soud při hodnocení důkazu odborným vyjádřením dojde k závěru, že toto není způsobilé dostatečným způsobem osvětlit skutkový stav, a není tak dostatečně přesvědčivým důkazem v předmětném řízení (srov. § 127 odst. 1 druhá věta o. s. ř.).

Občanský soudní řád neobsahuje právní úpravu přezkoumání odborného vyjádření na rozdíl od znaleckého posudku, kde je takový postup zakotven v § 127 odst. 2 – *Je-li pochybnost o správnosti posudku nebo je-li posudek nejasný nebo neúplný, je nutno požádat znalce o vysvětlení. Kdyby to nevedlo k výsledku, soud nechá znalecký posudek přezkoumat jiným znalcem.* Čistě teoreticky se zde nabízí možnost řešení dané situace pomocí analogie, avšak na otázku kým má být odborné vyjádření přezkoumáno, nemůže analogická aplikace daného ustanovení odpovědět. Pokud by tomu měl být nadřícený správní orgán, jevil by se takový postup často jako zcela neproveditelný. Jako příklad může posloužit vztah Státního ústavu pro kontrolu léčiv a Ministerstva zdravotnictví. Bude-li například pro vyřešení otázky odpovědnosti za škodu rozhodné posouzení obsahu registrační dokumentace léčivého přípravku, který byl činitelem vzniku škody, nebude mít Ministerstvo zdravotnictví dostatečné odborné (či spíše odborně technické) znalosti, neboť registrační autoritou je právě Státní ústav pro kontrolu léčiv. Rovněž nebude možné, aby přezkum vyjádření provedl ten samý správní orgán, neboť vyjádření jako úkon správního orgánu je sice výsledkem činnosti konkrétní úřední osoby, nicméně jako takové je vydáváno správním orgánem jako státní autoritou.³⁴⁸ Bude zřejmě vždy na místě postupovat dle druhé věty § 127 odst. 1

³⁴⁸ Ustanovení § 156 odst. 2 správního řádu ve vztahu k přezkumu vyjádření uvádí: *Vyjádření, osvědčení nebo sdělení správního orgánu, které je v rozporu s právními předpisy a které nelze opravit podle odstavce 1, zruší usnesením správní orgán, který je vydal nebo učinil, a to s účinky ode dne, kdy bylo zrušované vyjádření nebo osvědčení vydáno anebo sdělení učiněno, nestanoví-li zákon jiný postup; takové usnesení lze vydat po dobu, po kterou trvají účinky vyjádření, osvědčení nebo sdělení. Na tento postup se přiměřeně*

občanského soudního řádu – *Jestliže pro složitost posuzované otázky takový postup není postačující nebo je-li pochybnost o správnosti podaného odborného vyjádření, ustanoví soud znalce.* Tímto postupem tedy bude vždy vyloučeno jakékoliv přezkoumání odborného vyjádření a konečné slovo bude mít opět znalec.

V praxi rovněž může nastat situace, kdy se v řízení sejde jak odborné vyjádření, tak znalecký posudek, například v případech, kdy proti odbornému vyjádření porízenému soudem předloží účastník řízení znalecký posudek podle § 127a o. s. ř. V takovém případě se pak uplatní zásada volného hodnocení důkazů a soud musí postupem podle § 132 o. s. ř. posoudit všechny provedené důkazní prostředky. Podle Nejvyššího soudu ČR pak „[n]elze vyloučit případ, že soud vezme za podklad svého rozhodnutí od závěru znaleckého posudku odlišný závěr vyplývající z odborného vyjádření.“³⁴⁹

Odborné vyjádření má ve sporech mezi lékařem a pacientem jen okrajové využití, což plyne ze skutečnosti, že neexistuje státní orgán, který by mohl posuzovat postup lékaře, resp. jehož náplní by byla taková činnost. Je otázkou, zda by v určitých případech nebylo možné požádat o odborné vyjádření například Českou lékařskou komoru, která jako orgán zájmové samosprávy spadá do obecného vymezení orgánů veřejné správy.

8.3.1.2. Znalecký posudek

Znalecký posudek má v důkazním řízení zcela specifické postavení. Jeho účelem je odpovědět na často zcela zásadní skutkové otázky, a nelze jej proto nahradit jiným důkazním prostředkem. Právní úprava důkazu znalcem je v občanském soudním řádu vymezena poměrně stručně, a to v § 127 a § 127a o. s. ř. Na základě těchto ustanovení můžeme rozlišovat dva druhy znaleckého posudku: 1) znalecký posudek vyžádaný soudem a 2) znalecký posudek předložený účastníkem řízení. Z hlediska právní úpravy mají v řízení oba stejnou váhu. Kdo vykonává znaleckou činnost, stanovuje zákon o znalcích a tlumočnících,³⁵⁰ přičemž náležitosti osoby znalce lze dovodit z § 4 tohoto zákona.

použijí ustanovení hlavy IX části druhé o přezkumném řízení. Jak je patrné, vyjádření se přezkoumává pouze z hlediska jeho souladu s právními předpisy, nikoli však jeho věcné správnosti.

³⁴⁹ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 28. 5. 1999, sp. zn. 2 Cdon 1619/96.

³⁵⁰ Zákon č. 36/1967 Sb., o znalcích a tlumočnících, ve znění pozdějších předpisů.

Znalcem je osoba jmenovaná ministrem spravedlnosti či předsedou krajského soudu, která je občanem České republiky (popř. za splnění ostatních podmínek občanem členskému státu Evropské unie či jiného státu). Základní podmínkou je, že musí mít potřebné znalosti a zkušenosti z oboru, v němž má jako znalec působit, přičemž je nezbytné, aby měla i takové osobní vlastnosti, které jsou zárukou toho, že bude znaleckou činnost vykonávat řádně. Osobu znalce výstižně definoval již V. Hora: „Znalcem je osoba, od stran i soudu rozdílná, která o jistých skutečnostech, událostech nebo stavech, soudem mu předložených, sděluje tomuto svůj subjektivní úsudek, jež čerpá ze zvláštních svých odborných znalostí. [...] podává znalec soudu jen svůj úsudek, řídí se svými odbornými znalostmi.“³⁵¹

Značným problémem současné právní úpravy výkonu znalecké činnosti jsou poměrně nízké odborné požadavky na osobu znalce, a to i přesto, že právě jeho odborné znalosti by měly být středem zájmu. Jan Mach v této souvislosti uvádí, že „[ž]ádný právní předpis nestanoví, jaká má být kvalifikace znalce v oboru zdravotnictví, který je kompetentní posuzovat práci svých kolegů – lékařů. [...] Zatím je otázka, kdo je a kdo není soudním znalcem, tedy kdo má a kdo nemá kulaté razítko, výslovně otázkou nahodilosti. Pravidla, podle kterých by v budoucnu měli být určováni znalci z oboru zdravotnictví, kteří budou kompetentní posuzovat práci lékařů, by měla být nově stanovena, stejně jako by bylo třeba stanovit kvalifikační požadavky včetně požadavků na praxi u znalců provádějících toto posouzení.“³⁵² Je s podivem, že i když se rozsah skutečností, které znalec přezkoumává, stále rozšiřuje, chybí v právní úpravě konkrétní a specifické požadavky určující způsob, jakým budou jeho znalosti prověřovány. Znalec je osobou, která se velice významně podílí na dosahování účelu civilního procesu, a požadavky na jeho odbornost by tomuto postavení měly odpovídat. Rovněž je možné negativně hodnotit i skutečnost, že sice existuje více druhů subjektů vykonávajících znaleckou činnost (znalecké ústavy, znalci, vysoké školy, popř. jiné instituce), nicméně neexistuje mezi nimi přesně vymezená hierarchie a není možné říci, že posudek poskytnutý lékařskou fakultou univerzity je z odborného hlediska lepší než posudek vypracovaný samostatným znalcem – lékařem. Obecně mají z hlediska

³⁵¹ HORA 2010: c. d., s. 354.

³⁵² MACH, Jan. Činnost soudních znalců v oboru zdravotnictví. *Zdravotnictví a právo*, 2009, roč. 13, č. 7–8, s. 9.

důkazního řízení stejnou relevancí. Dalším problémem je scházející možnost stran vyjádřit se k osobě znalce či dokonce iniciovat jeho odvolání tak, jak ji znal civilní řád soudní.³⁵³ Ten v § 355 uváděl: „Znalci mohou býti odmítnuti z týchž důvodů, které opravňují soudce; odmítnuti však nemůže býti odůvodňováno tím, že byl dříve v téže rozepři vyslýchán jako svědek.“ Tímto ustanovením byla dána účastníkům možnost iniciovat vyloučení z řízení znalce, u něhož bylo možné pochybovat o jeho nestrannosti. Stejná možnost (tedy vznášet námitky k osobě znalce) dnes existuje v trestním procesu, kde § 105 trestního řádu³⁵⁴ stanovuje povinnost, aby při výběru osoby, která má být přibrána jako znalec, bylo přihlédnuto k důvodům, pro které podle zákona o znalcích a tlumočnících je znalec z podání znaleckého posudku vyloučen. Vedle toho lze vznést námitky proti odbornému zaměření znalce nebo proti formulaci otázek položených znalci. Vyhoví-li soud námitkám a důvody pro vyžádání znaleckého posudku trvají, učiní opatření k vyžádání znaleckého posudku podaného buď jiným znalcem, nebo podle jinak formulovaných otázek. I přestože účastník sporného řízení takovou možnost nemá, nezbavuje to soud při hodnocení znaleckého posudku povinnosti posuzovat věrohodnost znalce. I přestože tedy účastník řízení nemůže iniciovat přezkoumání podjatosti znalce a jeho eventuální vyloučení, může námitkami vůči jeho osobě snížit věrohodnost provedeného důkazního prostředku, což může mít obdobné důsledky konstatování znalecovy podjatosti.

Podstatné je vymezení způsobu **hodnocení znaleckého posudku** jako důkazu. Dokazování je ovládáno zásadou volného hodnocení důkazů a není tak již z podstaty této koncepce možné, aby měl některý z důkazů obecně vyšší důkazní sílu. Zde je třeba pamatovat, že znalecký posudek je pouze důkazním prostředkem, byť je svou komplexní povahou specifický. Jeho hodnocení je tedy věcí soudu a je pouze na soudu, aby si z tohoto důkazního prostředku vzal potřebné informace a dovodil z nich závěry o skutkovém stavu.³⁵⁵ Znalec je sice odborníkem na danou oblast lidské činnosti (v našem případě na zdravotnictví; resp. na lékařskou vědu a její obory), není však oso-

³⁵³ Zákon č. 13/1895 ř. z., o soudním řízení v občanských rozepřích právních (civilní řád soudní) ve znění předpisů jej měnících a doplňujících do dne 31. 12. 1947.

³⁵⁴ Zákon č. 141/1961 Sb., trestní řád, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „trestní řád“ či „TrŘ“).

³⁵⁵ Srov. HOLČAPEK 2011: c. d., s. 97.

bou odpovědnou za zjištění skutkového stavu ani za subsumpci skutku pod rozhodnou právní normu. Znalecký posudek tak nemůže nahradit úvahu soudu ohledně pravdivosti zkoumané skutečnosti či děje, a není tak nástrojem, který by ze soudu sňal břemeno hodnocení důkazů. K této problematice se velice přílehlavě vyjádřil Ústavní soud ve svém nálezu ze dne 30. 4. 2007, sp. zn. III. ÚS 299/06, který sice řeší problematiku znaleckého posouzení v trestním řízení, nicméně jeho závěry jsou plně aplikovatelné i na řízení civilní. „Znalecký posudek je nepochybně významným druhem důkazních prostředků a v rámci dokazování v trestním řízení mu přísluší významné místo. Nelze však pustit ani na okamžik ze zřetele, že ze stěžejních zásad dokazování v novodobém trestním procesu vyplývá požadavek kritického hodnocení všech důkazů, včetně znaleckého posudku. Znalecký posudek je nutno hodnotit stejně pečlivě, jako každý jiný důkaz, ani on nepožívá žádné větší důkazní síly a musí být podrobován všestranné prověrce nejen právní korektnosti, ale též věcné správnosti. Hodnotit je třeba celý proces utváření znaleckého důkazu, včetně přípravy znaleckého zkoumání, opatřování podkladů pro znalce, průběh znaleckého zkoumání, věrohodnost teoretických východisek, jimiž znalec odůvodňuje své závěry, spolehlivost metod použitých znalcem a způsob vyvozování závěrů znalce. Metodologie znaleckého dokazování vyžaduje, aby jak orgány činné v trestním řízení, tak samotný znalec kriticky hodnotili úplnost a bezvadnost podkladových materiálů, které znalec podrobuje svému zkoumání. Znalec nesmí sám vyloučit některé z předložených podkladů jen proto, že nezapadají do jím vytyčené verze události.“

Je tedy povinností soudu, aby přezkoumal závěry znalce, avšak pouze v takovém rozsahu, v jakém to povaha věci (znamenem zkoumané skutečnosti) připouští. Na otázku, jakým konkrétním způsobem soud přezkoumává znalecký posudek, odpovídá rozhodovací praxe soudů: „Hodnocení důkazu znaleckým posudkem (§ 132 o. s. ř.) spočívá v posouzení, zda závěry posudku jsou náležitě odůvodněny, zda jsou podloženy obsahem nálezu, zda bylo přihlédnuto ke všem skutečnostem, s nimiž se bylo třeba vypořádat, zda závěry posudku nejsou v rozporu s výsledky ostatních důkazů a zda odůvodnění znaleckého posudku odpovídá pravidlům logického myšlení. Důkaz znaleckým posudkem tedy soud hodnotí jako každý jiný důkaz, nemůže však přezkoumávat věcnou správnost odborných závěrů.“³⁵⁶ Soud tedy musí znalecký posudek podrobit

³⁵⁶ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 25. 4. 2002, sp. zn. 25 Cdo 583/2001.

bližšímu zkoumání a nikoli jen nekriticky přebrat závěry znalce za své vlastní. K tomu shodně uvádí i T. Holčapek: „*Tím, kdo v konečné fázi zjišťuje skutkový stav, je nicméně přesto soud. Je tedy jeho právem odchýlit se od mínění znalců, pokud má v souhrnu důkazů důvod například pro odlišné hodnocení toho, co by v dané situaci měla udělat rozumná osoba s patřičnou kvalifikací. Jedná se o projev zásady volného hodnocení důkazů. V řadě sporů mu ostatně ani nic jiného nezbude, neboť v případě konfliktních znaleckých posudků prezentovaných více znalci bude nevyhnutelně nucen volit mezi různými stanovisky a posuzovat je z hlediska jejich logiky, vnitřní koherence a přesvědčivosti.*“³⁵⁷ Tuto skutečnost připomíná i Nejvyšší soud ČR: „*Jakkoli esenciálním důkazním podkladem v řízení, v němž je posuzováno, zda předmětné právní jednání fyzické osoby bylo učiněno v duševní poruše či nikoliv, je znalecký posudek z příslušného oboru, nezbavuje to ještě soud povinností, aby se při hodnocení důkazů ve smyslu § 132 o. s. ř. zabýval úplností a přesvědčivostí zpracovaného posudku a tento důkazní prostředek – způsobem předvídaným v ustanovení § 132 o. s. ř. – hodnotil s dalšími důkazními prostředky a s přihlédnutím ke všemu, co vyšlo za řízení najevo, včetně toho, co uvedli účastníci [...] Činnost soudu směřuje k zajištění dostatečných podkladů, na jejichž základě lze ve věci rozhodnout. Skutkový stav soud zjistí po procesu hodnocení jednotlivých důkazů. Povinností soudu je, aby důkazy hodnotil podle své úvahy, a to každý důkaz jednotlivě a všechny důkazy v jejich vzájemné souvislosti a aby pečlivě přihlížel ke všemu, co vyšlo v řízení najevo, včetně toho, co uvedli účastníci.*“³⁵⁸

Hodnocení znaleckého posudku je tak ovládáno stejnými principy jako hodnocení jakéhokoliv jiného důkazu. Podle Nejvyššího soudu ČR hodnotí soud důkaz znaleckým posudkem „[...] podle zásad vyjádřených v § 132 o. s. ř. (tzv. zásada volného hodnocení důkazů) [...] Soud hodnotí přesvědčivost posudku co do jeho úplnosti ve vztahu k zadání, logické odůvodnění znaleckého nálezu a jeho soulad s ostatními provedenými důkazy.“³⁵⁹ Konkrétně

³⁵⁷ HOLČAPEK 2011: c. d., s. 97.

³⁵⁸ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 21. 12. 2010, sp. zn. 30 Cdo 3614/2009.

³⁵⁹ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 22. 5. 2008, sp. zn. 25 Cdo 1292/2006; srov. rovněž usnesení Ústavního soudu ČR ze dne 15. 8. 2013, sp. zn. III. ÚS 2914/11: „*Nad rámec výše uvedeného, k otázce závaznosti závěrů znaleckého zkoumání v celém jeho rozsahu, považuje Ústavní soud za vhodné připomenout, že byt' má soud k dispozici znalecký posudek z příslušného oboru, nezbavuje tato skutečnost soud povinností, aby se při hodnocení důkazů ve smyslu ustanovení § 132 o. s. ř. zabýval úplností a přesvědčivostí*

pak hodnocení znaleckého posudku spočívá v „[...] posouzení, zda závěry posudku jsou náležitě odůvodněny, zda jsou podloženy obsahem nálezu, zda bylo přihlédnuto ke všem skutečnostem, s nimiž se bylo třeba vypořádat, zda závěry posudku nejsou v rozporu s výsledky ostatních důkazů a zda odůvodnění znaleckého posudku odpovídá pravidlům logického myšlení. Důkaz znaleckým posudkem tedy soud hodnotí jako každý jiný důkaz, nemůže však přezkoumávat věcnou správnost odborných závěrů [...].“³⁶⁰ Byť soud nemůže přezkoumávat věcnou správnost znaleckého posudku, neboť sám není odborníkem na danou oblast lidské činnosti, nelze ji nechat zcela bez povšimnutí, jak pregnantně vymezil Ústavní soud ČR: „Ponechávat bez povšimnutí věcnou správnost znaleckého posudku, slepě důvěřovat závěrům znalce, by znamenalo ve svých důsledcích popřít zásadu volného hodnocení důkazů soudem podle svého vnitřního přesvědčení, privilegovat znalecký důkaz a přenášet odpovědnost za skutkovou správnost soudního rozhodování na znalce; takový postup nelze z ústavněprávních hledisek akceptovat.“³⁶¹ Pro hodnocení znaleckého posudku soudem tedy platí:

- Závěry znaleckého posudku nelze bez dalšího přebírat.
- Důkaz znaleckým posudkem soud hodnotí jako každý jiný důkaz, nemůže však přezkoumávat věcnou správnost odborných závěrů.
 - Hodnotit je třeba celý proces utváření znaleckého důkazu.
 - Jsou-li pochybnosti o správnosti závěrů znaleckého posudku, je třeba je ověřit jinými důkazy.³⁶²
 - Hodnocení znaleckého posudku spočívá v posouzení, zda závěry posudku jsou náležitě odůvodněny, konkrétně
 - zda jsou podloženy obsahem nálezu, zda bylo přihlédnuto ke všem skutečnostem, s nimiž se bylo třeba vypořádat,
 - zda závěry posudku nejsou v rozporu s výsledky ostatních důkazů a

zpracovaného posudku a tento důkazní prostředek způsobem předvídaným ve výše citovaném ustanovení o. s. ř. hodnotil spolu s dalšími důkazními prostředky a s přihlédnutím ke všemu, co vyšlo v průběhu řízení najevo, včetně toho, co uvedli účastníci řízení. Závěry znaleckého posudku přitom nelze bez dalšího přebírat, ale je třeba je v případě potřeby ověřovat i jinými důkazy, a to zejména tehdy, mohou-li být pochybnosti o správnosti závěrů znaleckého posudku [...].“

³⁶⁰ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 1. 8. 2008, sp. zn. 25 Cdo 551/2007.

³⁶¹ Nález Ústavního soudu ČR ze dne 20. 5. 2008, sp. zn. I. ÚS 49/06.

³⁶² Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 16. 2. 1995, sp. zn. Cdon 24/94.

▪ zda odůvodnění znaleckého posudku odpovídá pravidlům logického myšlení.

Je pak otázkou, jakým způsobem se soud může vypořádat se situací, kdy sice nemůže přezkoumávat věcnou správnost odborných závěrů, ale o jejich správnosti má důvodné pochybnosti, kupříkladu proto, že má v řízení dva znalecké posudky s protichůdnými závěry. Podle názoru Nejvyššího soudu ČR je v takovém případě třeba provést výslech znalců, a pokud ani to nejasnosti neodstraní, je možné znalecké posudky podrobit **reviznímu znaleckému zkoumání**.³⁶³ Revizní znalecké zkoumání je pak rovněž na místě i v případech, kdy znaleckým posudkem nebyly objasněny všechny skutečnosti potřebné k rozhodnutí ve věci, k nimž je třeba odborných znalostí.³⁶⁴ Ani revizní znalecké zkoumání však nemusí nutně přinést dostatečnou míru jistoty ohledně správnosti odborných závěrů, neboť při neexistenci pevně stanovené hierarchie mezi posudky se jedná jen o další znalecký posudek, jenž musí soud opět vyhodnotit postupem, který je vymezen výše. Porovnáme-li tuto situaci z hlediska procesu civilního a trestního, je civilní soud velice znevýhodněn, neboť v případě, kdy se dostane do situace střetu vícero znaleckých posudků, nemůže aplikovat zásadu *in dubio pro reo*,³⁶⁵ nýbrž musí všechny posudky přezkoumat a vyhodnotit z hlediska jejich logické koherence a úplnosti, a to v porovnání s ostatními důkazy a skutečnostmi, které vyšly v řízení najevo.³⁶⁶

8.3.1.3. Vyjádření a stanoviska odborníků

Odborné vyjádření a znalecký posudek jsou důkazní prostředky, které jsou zákonem výslovně určeny k osvětlení skutečností, k nimž je třeba odborných znalostí. To však neznamená, že se jedná o důkazní prostředky jediné. Skutečnost, že občanský soudní řád vyžaduje v určitých případech ustanovení znalce, bez dalšího nevyklučuje opatření dalších důkazů, které jsou způsobilé zprostředkovat odborné posouzení rozhodných skutečností. Mezi takové

³⁶³ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 22. 5. 2008, sp. zn. 25 Cdo 1292/2006.

³⁶⁴ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 25. 4. 2002, sp. zn. 25 Cdo 583/2001.

³⁶⁵ K tomuto blíže srov. MACH, Jan. Činnost soudních znalců v oboru zdravotnictví. *Zdravotnictví a právo*, 2009, roč. 13, č. 7–8, s. 8–10.

³⁶⁶ Srov. obdobně HERRING 2010: c. d., p. 110: „[I]f there is a conflict between experts on whether the conduct of the defendant was in accordance with a respectable body of opinion, the judge must explain which expert is preferred and why. It is not enough just say that the expert saying that the defendant was not negligent was a responsible expert.“

důkazní prostředky se řadí vyjádření či stanoviska kapacit v daném oboru (např. lékařů určité specializace) či posudky vypracované jinými odborníky než znalci. I takové důkazy (listinné důkazy) je třeba ze strany soudu akceptovat pokud mohou přispět k objasnění skutkového stavu. Samotná skutečnost, že odborník, jehož stanovisko jedna ze stran v průběhu sporu předloží, není soudním znalcem, totiž bez dalšího neznámá, že není osobou s odpovídajícími znalostmi.³⁶⁷ Zvláštním druhem odborného stanoviska je posudek Vědecké rady České lékařské komory, o který může podle § 2 odst. 4 stavovského předpisu č. 9 o ochraně lékařského stavu požádat každý člen komory v zájmu ochrany své profesionální cti, jehož účelem je přezkoumání správnosti postupu daného lékaře (člena komory).

8.4. Hodnocení důkazů

Bezesporu nejobtížnější a zároveň nejdůležitější fází procesního dokazování je **hodnocení důkazů**. „*Hodnocení důkazů je součástí zjišťování skutkového stavu, umožňuje soudci, aby nabyt plně vnitřní přesvědčení o tom, že určité skutečnosti jsou či nejsou objektivně dány.*“³⁶⁸ Postup soudu při této činnosti je ovládán zásadou volného hodnocení důkazů, která je v legislativní rovině obsažena v § 132 o. s. ř.: *Důkazy hodnotí soud podle své úvahy, a to každý důkaz jednotlivě a všechny důkazy v jejich vzájemné souvislosti; přitom pečlivě přihlíží ke všemu, co vyšlo za řízení najevo, včetně toho, co uvedli účastníci.* Soud při hodnocení důkazů musí zvažovat čtyři kritéria: 1) závažnost, 2) zákonnost, 3) věrohodnost a 4) pravdivost,³⁶⁹ která je možné stručně charakterizovat následujícím způsobem. Závažnost důkazu je jinými slovy jeho důležitost, tedy význam pro rozhodnutí. Při hodnocení závažnosti důkazu

³⁶⁷ Srov. Rozsudek Nejvyššího správního soudu ČR ze dne 27. 9. 2012, č. j. 4 Ads 140/2011-98: „*Pokud jí takové nálezy chyběly k možnosti konstatování stabilizace, měla možnost si je nepochybně vyžádat a požádat odborníky o vysvětlení vysloveného názoru. Byť nejde o názor posudkových lékařů, nemůže takové vyjádření odborníka z oboru, kam spadá léčba dominantního zdravotního postižení stěžovatele, posudková komise pominout.*“

³⁶⁸ KOVÁŘOVÁ KOCHOVÁ, Ingrid. *Ustanovení § 120 odst. 3 o. s. ř. ve světle novely občanského soudního řádu č. 7/2009 Sb. – vyšetřovací důkaz ve sporném řízení?* In LAVICKÝ, Petr; SPÁČIL, Jiří (eds). *Macurův jubilejní památník: k nedožitým osmdesátinám profesora Josefa Macura*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2010. s. 101.

³⁶⁹ Srov. obdobně Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 18. 5. 2010, sp. zn. 33 Cdo 1480/2008.

soud zvažuje, zda je předmětný důkaz v řízení použitelný a v jakém rozsahu.³⁷⁰ Při hodnocení zákonnosti soud zkoumá, zda byly důkazy opatřeny či provedeny způsobem odpovídajícím zákonu.³⁷¹ Účelem hodnocení pravdivosti důkazu je posouzení, které skutečnosti, o nichž důkaz podává zprávu, lze považovat za pravdivé (a tedy dokázané) a které nikoli.³⁷² Věrohodnost je kritériem nejhůře definovatelným, neboť v určitém rozsahu splývá s kritériem pravdivosti. Na věrohodnost důkazu je možné nahlížet jako na způsobnost důkazu být nositelem pravdivé informace o relevantních skutečnostech. Z tohoto pohledu je tak věrohodnost, spíše než vlastností důkazu, vlastností důkazního prostředku. Právě věrohodnost je ve sporech mezi lékařem a pacientem důležitým kritériem, neboť celá řada důkazních prostředků je pod přímým vlivem lékaře, což ve výsledku snižuje jejich obecnou úroveň věrohodnosti. Tak například zdravotnická dokumentace (viz kapitola 3.2.4.), která tvoří základ procesního dokazování (resp. zjišťování skutkového stavu obecně) ve sporech mezi lékařem a pacientem, je podle § 53 ZoZS i § 2647 ObčZ zcela v rukou lékaře. Rovněž i ostatní zdravotnický personál je v jistém smyslu pod vlivem lékaře, neboť se s lékařem osobně zná a je s ním v každodenním kontaktu.

Jak je patrné, všechna výše uvedená kritéria jsou spíše subjektivního charakteru, jejichž objektivizace je v mnoha ohledech obtížná (jediným kritériem, které je svou povahou objektivní, je kritérium zákonnosti), přičemž je zřejmé, že ze všech uvedených kritérií je fakticky nejdůležitější kritérium pravdivosti, ke kterému celé hodnocení důkazů směřuje.³⁷³

S hodnocením důkazů se pak pojí zásadní otázka, jakým způsobem soud dospěje k závěru, že určitá skutečnost byla či nebyla prokázána. Podle J. Macura je soudce „[p]ovolán k tomu, aby si volně vytvořil své vnitřní přesvěd-

³⁷⁰ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 28. 2. 2011, sp. zn. 23 Cdo 4171/2008.

³⁷¹ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 13. 1. 2009, sp. zn. 21 Cdo 4339/2007.

³⁷² Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 23. 9. 2009, sp. zn. 33 Cdo 739/2008.

³⁷³ Srov. HOLLÄNDER 2006: c. d., s. 204. Pavel Holländer v této souvislosti uvádí, že O. Weinberger (WEINBERGER 1967: c. d., s. 202) a J. Macur (MACUR 1984: c. d., s. 69) nahradili pojem pravdivosti praktickou jistotou (HOLLÄNDER 2006: c. d., s. 204). Takový závěr je ale zjednodušující, neboť žádný z autorů pojem pravdivosti nenahrazoval, pouze oba zastávali názor, že k přijetí závěru o tom, že určitá skutečnost byla prokázána (tedy že o ni můžeme hovořit jako o pravdivé), postačuje praktická jistota, nikoli jistota absolutní. Praktická jistota je pak pouze vyjádřením potřebné míry důkazu a kritérium pravdivosti nenahrazuje ani nevylučuje.

čení o pravdivosti či nepravdivosti skutkových tvrzení stran [...].³⁷⁴ Tedy základem je vnitřní přesvědčení soudce, nicméně to samo o sobě není dostačující, neboť se může zakládat na celé řadě skutečností (např. i intuici). V minulosti bylo diskutováno, zda je rozhodující subjektivní hodnocení soudce (subjektivní teorie), či objektivizovaná kritéria určující, jak by rozhodoval každý rozumný člověk (objektivizující teorie). V současné době je obecně přijímána kombinace obou teorií (teorie subjektivně objektivní), podle níž je rozhodující vnitřní přesvědčení soudce, které je v souladu se zásadami správného myšlení, se zákonitostmi přírodních jevů a s obecnými zkušenostními větami.³⁷⁵ Závěr soudu o pravdivosti či nepravdivosti určité skutečnosti se tak skládá ze dvou vzájemně provázaných předpokladů, které shrnul K. Svoboda³⁷⁶ (jejich vymezení je však patrné již z prací O. Weinbergera či J. Macura). Jedná se o: 1) prvek **objektivní** – tedy objektivní hranice praktické jistoty (je dána pravděpodobnost hraničící s jistotou, že se skutek stal právě tak, jak je popsán) a 2) prvek **subjektivní**, který spočívá v subjektivním přesvědčení soudce o pravdivosti takového závěru, tedy o pravdivosti prokazované skutečnosti.³⁷⁷

S hodnocením důkazů se pojí otázka tzv. míry důkazu. **Mírou důkazu** je označován potřebný stupeň či míra pravděpodobnosti, která je vyžadována pro závěr o pravdivosti určité skutečnosti, resp. o tom, že se prokazovaná skutečnost odehrála tak, jak je tvrzena.³⁷⁸ Dosažení míry důkazu je tak klíčovou otázkou hodnocení důkazů, neboť míra důkazu stanovuje hranici umožňující soudu přijmout závěr o prokázání určité skutečnosti. Míra důkazu je objektivní kategorií postupu hodnocení důkazů, která však může mít i v jednom právním řádu odlišnou hodnotu. V tuzemském právním řádu můžeme rozlišovat míry důkazu dvě: 1) prokázání na úroveň praktické jistoty a 2) osvědčení. Praktická jistota je zvláštním právně teoretickým konstruktem, jehož účelem je přiblížení požadavku na zjištění skutečného stavu věci praktické

³⁷⁴ MACUR, Josef. Zájem stran na vysvětlení skutkového stavu v civilním soudním řízení. *Bulletin advokacie*, 1999b, č. 2, s. 11.

³⁷⁵ MACUR 1995a: c. d., s. 98.

³⁷⁶ SVOBODA 2009a: c. d., s. 42.

³⁷⁷ Srov. TICHÝ, Luboš. Pravděpodobnost v hmotném právu a míra důkazu (skica o možné změně paradigmatu v NOZ). *Bulletin advokacie*, 2013, č. 12, s. 28.

³⁷⁸ MACUR, Josef. Dokazování v civilním procesu Velké Británie a Spojených států amerických. *Právní rozhledy*, 1996, č. 9, s. 404.

realitě.³⁷⁹ **Praktická jistota** je tak stav, kdy soud o určité skutečnosti nemá objektivní pochybnosti; O. Weinberger dosažení praktické jistoty demonstruje následujícím způsobem: „Zjistíme-li určitou relevantní skutečnost ze shodné výpovědi tří svědků a nebude-li tu žádných okolností vzbuzujících pochybnosti o pravdivosti zjištění, budeme to považovat za zjištění bezpečné ve smyslu právním, ačkoliv kritický pohled nedovoluje vyloučit veškeré možnosti pochybení o jistotě poznatku.“³⁸⁰ Tato míra důkazu je v zahraničním srovnání velmi podobná angloamerické koncepci primárně uplatňované v trestním právu, kdy je důkaz nějaké skutečnosti dán tehdy, nejsou-li o ní důvodné (rozumné) pochybnosti (*beyond the reasonable doubt*). Rovněž je možné pro srovnání uvést německý přístup, který shrnuje Reinhard Greger: „Podle § 286 občanského soudního řádu je důkaz podán tehdy, získá-li soud přesvědčení o pravdivosti dokazovaného tvrzení. Přesvědčení znamená, že soudce překoná pochybnosti vzbuzované popíráním skutečnosti a zvítězí jeho osobní jistota. Podle judikatury Spolkového soudního dvora nesmí být toto subjektivní kritérium nahrazeno pouhým posouzením pravděpodobnosti. Spolkový soudní dvůr pouze objasnil, že soudce nesmí požadovat absolutní, nezvratnou jistotu: stačí takový důkazní výsledek, při němž již žádný rozumný člověk o pravdivosti nepochybuje.“³⁸¹ Druhým typem míry důkazu v českém právu je tzv. osvědčení. **Osvědčení** je považováno za nižší stupeň pravděpodobnosti, kdy je podle převažujících názorů důkaz o nějaké skutečnosti dán tehdy, je-li z více než 50 % pravděpodobné, že tato skutečnost nastala tak, jak je tvrzena.³⁸² Osvědčení se v praxi používá jen u některých, svou povahou spíše procesních rozhodnutí (např. rozhodnutí o předběžném opatření³⁸³). Osvědčení se s ohledem na požadavek pravděpodobného prokázání pravdivosti určité skutečnosti podobá míře důkazu založené na převažující pravděpodobnosti

³⁷⁹ WEINBERGER 1967: c. d., s. 202.

³⁸⁰ Tamtéž, s. 202; k tomu srov. nález Ústavního soudu ČR ze dne 24. 2. 2004, sp. zn. I. ÚS 733/01.

³⁸¹ GREGER REINHARD. Důkaz a pravděpodobnost. *Bulletin advokacie*, 2013, č. 12, s. 33.

³⁸² SVOBODA 2009a: c. d., s. 47.

³⁸³ Srov. § 75c odst. 1 o. s. ř.: „Nepostupoval-li podle § 75a nebo podle § 75b odst. 2, předseda senátu nařídí usnesením předběžné opatření, jestliže bude prokázáno, že je třeba, aby byly zatímně upraveny poměry účastníků, nebo že je tu obava, že by výkon soudního rozhodnutí byl ohrožen, a jestliže budou alespoň osvědčeny skutečnosti, které jsou rozhodující pro uložení povinnosti předběžným opatřením.“

(*on the balance of probabilities*) používané v angloamerickém právním systému³⁸⁴ a z hlediska českého právního řádu představuje výjimku. Za obecně platnou míru důkazu je považována praktická jistota. Výsledkem poznání tak může být závěr o tom, že se skutek, tak jak je popsán, stal, nestal, nebo to není možné zjistit. Z tohoto důvodu se v našem civilním procesu široce uplatňuje nauka o důkazním břemenu, která umožňuje rozhodnout i v případech, kdy tzv. není jasno (tedy stav *non liquet*).

Problematická aplikace pevně stanovené míry důkazu jako praktické jistoty je ve sporech mezi lékařem a pacientem nejvíce patrná při posuzování příčinné souvislosti. Jak jsme uvedli výše, příčinná souvislost je v tuzemském právu založena na kombinaci kauzality faktické a právní. Bez prokázání faktické existence vztahu příčiny a následku mezi určitým jednáním (či jinou skutečností) a újmou, nelze uložit povinnost k její náhradě. Takovouto problematickou situaci je možné dobře ilustrovat na případě E, pokud bychom vycházeli z předpokladu, že následek spočívající v újmě na zdraví mohl být způsoben dvěma činiteli – 1) vadností léčivého přípravku nebo 2) samotnými vlastnostmi léčivého přípravku (neprůchodnost střev jako vzácný nežádoucí účinek). V takovém případě mohly být obě skutečnosti důvodem vzniku újmy, ale není možné říci, která to skutečně byla. Lékař by v takovém případě nemohl být odpovědný za správní delikt (podle § 2936 ObčZ), neboť nebylo prokázáno, že právě podání vadného léčivého přípravku bylo činitelem vzniku újmy.³⁸⁵ Občanský zákoník v této souvislosti řeší pouze situaci alternativní kauzality v případě vícero škůdců. Podle § 2915 odst. 1 ObčZ platí, že je-li k náhradě zavázáno několik škůdců, nahradí škodu společně a nerozdílně. To platí i v případě, že se více osob dopustí samostatných protiprávních činů, z nichž mohl každý způsobit škodlivý následek s pravděpodobností blížící se jistotě (tedy s praktickou jistotou), a nelze-li určit, která osoba škodu způsobila. Ve výše uvedeném upraveném případě E se však toto pravidlo uplatnit nemůže, protože zde nemáme dva škůdce, nýbrž pouze jednoho. Bez existence právní úpravy, která by kupříkladu presumovala příčin-

³⁸⁴ Srov. KOTOUČOVÁ, Jiřina; a kol. *Zákon o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon). Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2010. s. 184.

³⁸⁵ Pokud by byl tento případ řešen podle staré právní úpravy, tak by byl lékař odpovědný za škodu podle § 421a zákona č. 40/1964 Sb.

nou souvislost ve vztahu k vadnosti léčivého přípravku a způsobené újmě, nelze za způsobený následek někoho činit odpovědným.³⁸⁶

Odhlédneme-li od výše uvedeného případu, je při poskytování zdravotní péče nesmírně obtížné v kvalitě praktické jistoty prokázat, že například pochybení lékaře bylo příčinou vzniku újmy i z toho důvodu, že úplné poznání procesů probíhajících v lidském těle není možné. Taková situace je však již prostřednictvím hodnocení důkazů řešitelná. Míra důkazu je sama o sobě objektivní kategorií, hranicí, které má být dosaženo, přičemž tato je stanovena zcela rigidně. Na druhou stranu vnitřní přesvědčení soudce o pravdivosti (či existenci) určité skutečnosti je založeno nikoli výlučně na objektivních prvcích, ale i na jeho subjektivním hodnocení. Byť tedy nemůže dojít k výslovnému snížení míry důkazu, je možné nalézt několik soudních rozhodnutí, ve kterých soud dospívá k obdobnému výsledku skrze hodnocení důkazů.³⁸⁷ T. Holčápek v této souvislosti uvádí rozsudek, ve kterém Nejvyšší soud ČR dopěl k závěr, že „[l]estliže z provedených důkazů vyplývá, že dehydratace organismu první žalobkyně byla s největší pravděpodobností vyvolávajícím činitelem akutního selhání ledvin a že nebylo prokázáno, že personál žalované nemocnice jí zajistil dostatečný přísun tekutin [...] nelze léčebný postup personálu žalované nemocnice v pooperační péči o první žalobkyni považovat za odpovídající tehdejšímu poznatkům lékařské vědy, a tedy za postup *lege artis* [...]“³⁸⁸ Soud zde fakticky snížil míru důkazu na úroveň odpovídající povaze věci, přičemž však tak učinil na základě hodnocení důkazů. Jak je patrné, i přestože je obecně stanovena vysoká míra potřebné pravděpodobnosti, aby bylo dosaženo praktické jistoty o existenci (pravdivosti) určité skutečnosti, je takový závěr možný pouze za současné subjektivní úvahy vytvářející vnitřní

³⁸⁶ Zde je třeba zmínit zvláštní skutkovou podstatu odpovědnosti za újmu způsobenou vlastnostmi léčivého přípravku, která je obsažena v § 33 odst. 7 ZoL: *Držitel rozhodnutí o registraci odpovídá za škodu způsobenou v důsledku účinků léčivého přípravku neuvedených v souhrnu údajů o přípravku, přičemž této odpovědnosti se nemůže zprostit; za škodu způsobenou v důsledku účinků léčivého přípravku v souhrnu údajů o přípravku uvedených odpovídá držitel rozhodnutí o registraci jen tehdy, prokáže-li se, že vznik takové škody zavinil.*

³⁸⁷ Srov. HOLČÁPEK 2011: c. d., s. 134 an.

³⁸⁸ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 30. 9. 2003, sp. zn. 25 Cdo 1062/2002. Uvedený rozsudek byl zrušen nálezem Ústavního soudu ČR ze dne 3. 3. 2005, sp. zn. II. ÚS 117/04, nicméně z jiných důvodů, a je tak možné jej jako příklad k dané problematice využít.

přesvědčení soudce, přičemž s ohledem na povahu hodnocení důkazů, jako myšlenkové operace soudce, se jeví subjektivní prvek dané úvahy jako převažující. Obdobně se k věci staví i Zdeněk Pulkrábek, když uvádí, že v hraničních případech rozhoduje subjektivní hodnocení soudce.³⁸⁹

9. Důkazní nouze pacienta a příčiny jejího vzniku

Jak je z předchozích kapitol patrné, současná procesní úprava klade na pacienta v roli žalobce velmi vysoké nároky. Pacient je procesní stranou, která je zatížena důkazním břemenem v podstatně větším rozsahu než lékař. Z obecného hlediska je taková situace zcela v pořádku, neboť pacient je v roli žalobce, tedy je již z povahy věci jeho odpovědností, aby soudu předložil svůj případ, který bude vystaven natolik jasně a určitě, že bude možné jej projednat. Pacient je však v případě uplatnění svého nároku vůči lékaři v poměrně obtížné situaci. Musí tvrdit a prokazovat skutečnosti, kterým pro jejich ryze odbornou (medicínskou) povahu nerozumí a které se vztahují k události, v jejímž průběhu byla jeho schopnost plně vnímat všechny relevantní okolnosti podstatně snížena vlivem stresu či jednoduše tím, že při jejím průběhu (např. v průběhu operačního zákroku) nebyl při vědomí. Z tohoto hlediska se tak stává podstatnou otázkou, jak může pacient získat informace o rozhodných skutečnostech nezbytných pro uplatnění svého nároku vůči lékaři, tedy informace o detailech poskytnuté zdravotní péče, ze kterých může zjistit, zda lékař postupoval *lege artis* (případ A), zda nepoužil při poskytování zdravotní péče závadnou šarži léčivého přípravku (případ E) nebo zda jej poučil o všech relevantních okolnostech zákroku (případ B). Základním zdrojem, ze kterého může pacient takové informace získat, je **zdravotnická dokumentace**.³⁹⁰ Právě zdravotnická dokumentace, která obsahuje všechny relevantní informace o pacientově zdravotním stavu, poskytnuté zdravotní péči (včetně identifikace osob, které péči fakticky poskytly) či stanoveném léčebném režimu, je z hlediska uplatnění nároku pacienta nepostradatelná. Bez ní není v mnoha případech ani soudní znalec schopen posoudit správnost postupu lékaře; samozřejmě

³⁸⁹ PULKRÁBEK 2013: c. d., s. 576.

³⁹⁰ HOLČAPEK 2011: c. d., s. 102.